

И(Болг.)

МЛ А72

НИКОЛАЙ АНТОНОВ

*ВЕСЕЛА
ЗАНЗІБАРІЯ*

И (Болг.)
МЛ. А72 (З кл. . .)

НИКОЛАЙ АНТОНОВ

ВЕСЕЛА ЗАНЗІБАРІЯ

Поєми

Переклади з болгарської
Михайла Стельмаха та Миколи Сингаївського

Видавництво дитячої літератури «Веселка»
Київ 1975

У цій книжці автор знайомить читача з вигаданою країною Занзібарією, де живуть дружні веселі птахи та звірі.

Малюнки Юрія Жолудєва

Перекладено за виданням:
Николай Антонов. Гумен крокодил.
Български писател. София. 1971.

© Видавництво «Веселка», 1975 р.,
переклад українською мовою
та ілюстрації.

МАЙСТЕР-НЕВДАХА

Вже немало літ
похваляється мій дід,
що він майстер
на весь світ.
Та чомусь не вірять діду
ні бабуся, ні сусіди.

Ой у лісі
на узліссі
теше, теше дід дубище —
отакенне стовбурище
із вузлатим корневищем.

Як зрубав дід стовбурище,
як підправив корневище,
то привіз в село дубище,—
й заходився знов тесати,
аж тріски летять до хати.

— Діду милий,
діду любий,
що ти зробиш з цього дуба?

Дід виймає люльку з рота,
огляда свою роботу:

— З цього дуба
мило-любо
вийде славна деревина,
бо твій дід, моя дитино,
збудувати хоче дім,
гарно буде нам у нім.—
От, сказавши ці слова,
засукав дід рукава
й заходився знов тесати,
аж летять тріски до хати,
аж луна в селі лунає,
все те саме примовляє:
— Гуп та гуп!
Гуп та гуп! —
і стає все тоншим дуб,
і стає все тоншим дуб.

Вже трісок дідусю по коліна —
не вбереш їх і в машину.
Майстер аж тепер спинився,
пильно-пильно
деревину обдивився,
гмикнув, крекнув
і чогось ураз підкис,

п'ятірнею
до потилиці поліз.
— От халепа: не таким —
щось кривим,
чогось тонким
зробився дуб,
не годиться вже у зруб.
Що ж тепер
зробити з нього можна?
Зроблю кіл для огорожі.

Зміркувавши так, старий
за сокиру взявсь мерщій —
заходився знов тесати,
аж летять тріски до хати,

аж луна в селі лунає,
все те саме примовляє:
— Гуц та гуц!
Гуц та гуц!..—
Нанівець
стесав дід дуб.

Знову майстер наш підкис,
п'ятірнею
до потилиці поліз,
морщить лоба,
кривить губи:
— І кола не вийшло з дуба.
Що ж, не буде в нас кола,—
зроблю ніжку для стола.

Зміркувавши так, старий
за сокиру взявсь мерщій.
Знов луна в селі лунає,
все те саме примовляє:

— Гуп та гуп!
Гуп та гуп! —
Тільки де ж подівся дуб?
— От година в мене зла —
щось не вийшло
навіть ніжки для стола.

Дивувався старий із цього,
на тріски дивився строго,
грубшу з них узяв до рук:
— З неї витешу чубук.—
Обережно, обережно
дід теслом тесав чубук,
та упав чубук із рук —
розломивсь пополювині.
Дід за ним в журбі і нині.

КАЗКА ПРО ЖИТНЄ ЗЕРЕНЦЕ

I

Дід зібрався до млина
у погожу днину,
у коморі взяв зерна,—
всипав у торбину.
Водяний на річці млин,
ох і добре меле він.

В діда мрія лиш одна:
«Буде справжня дивина!
Жито швидко я змелю,
до ладу усе зроблю.
І зійдуться в нашу хату
всі онуки, мов на свято.
Борошно віддам бабусі,
справа не забариться,—

будуть білі калачі,
буде з маком баніца»¹.

Та бабусина робота
вийшла прикра і турботна.
Бабця, мабуть, поспішила —
торбу добре не зашила.
Через дірку незашиту
висицалось жито.
Сам того не помічає,
дід з собою розмовляє:
— Щось важка була торбина,
а зробилась, як пір'їна.—
Мріє дід про свіжий хліб,
а за дідом — житній слід.

¹ Баніца — болгарське тістечко.

II

Мов цятки, дорогою
стрічкою довгою
житні зеренця лежать.

Летіли два горобчики —
два пустотливі хлопчики,
немов сюди й летіли,
хутчіш на землю сіли —
і крилами забили:

— Мої зернятка, чуєш!
— Я перший їх помітив!
— Не чуєш — пожалкуєм!
— Та й сам ти будеш битий! —
Зчепились два сміливці —
скубуться, борюкаються.
І розпинають крильця,
аж пір'я розлітається.

III

Там ішла собі мурашка,
роботяца горопашка.
Вже і день повечорів,
а вона харчів шукає —
як вертатись без харчів?

А побачила зернятка,
не повірила спочатку:
що за диво-дивина?
І гайнула через гатки
до мурашника — до хатки
за підмогою вона, —
там уся її рідня.

Аж задихалась — так мчала.
Не спочила,
не мовчала:
— Гей, мурашки, всі сюди!
Є зерно на стежці в полі,
є роботи всім доволі, —
буде хліб нам за труди.

І подався крізь туман
мурашиний караван.
Йшли гуртом, не поодинці,
кожна брала по зернинці.
Ні зернятка не лишила
та сімейка мурашина.

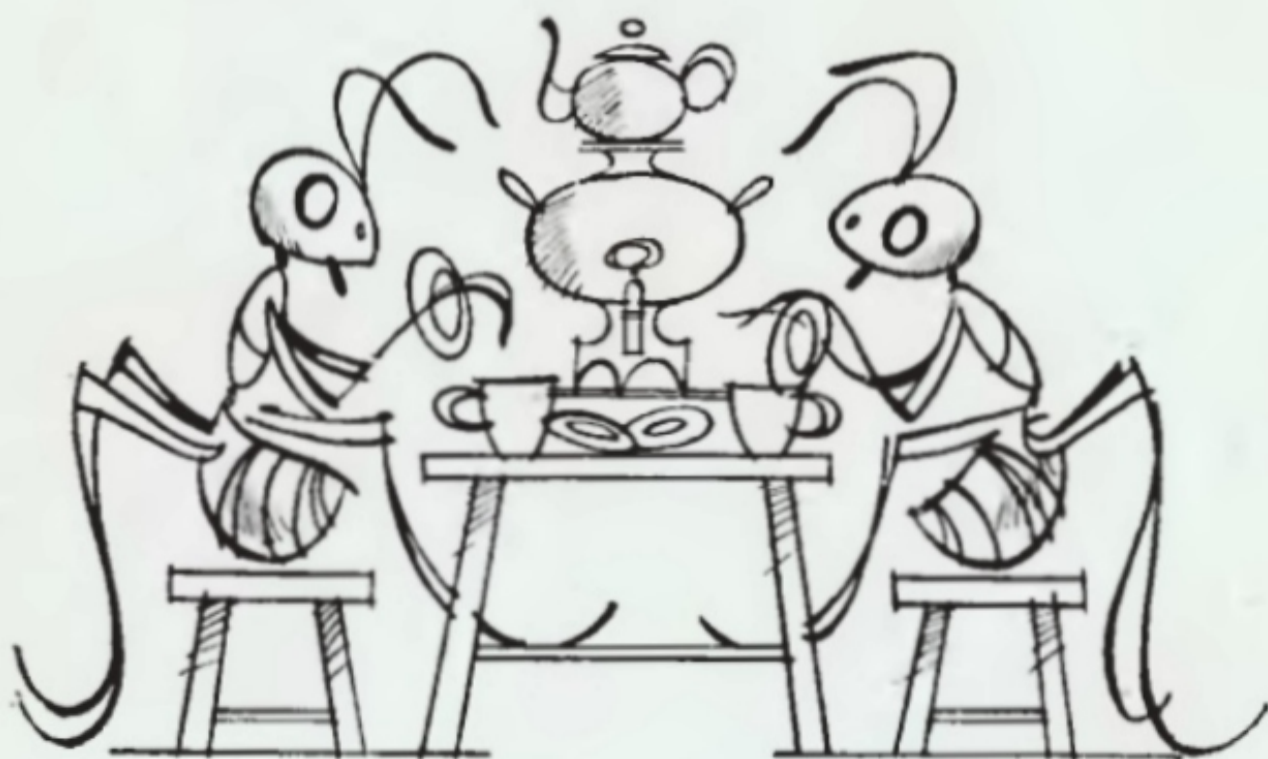
IV

А горобчики так бились,
що нарешті потопчились...

Перестали,
роздивились,
а зернят уже нема.
Так минув їм день сьогодні,
так лишилися голодні,
тільки билися дарма.

V

А зимою при долині
у хатині мурашиній
смачно їлось і пилось —
всім там весело жилось.
І мурашки-трудівниці
там ліпили паляниці,
там із кожної зернини
випікалися хлібини.
В тій сім'ї
щодня,
щоночі
смакували хліб охоче.
А хлібини все пишались, —
ще й на завтра залишались.

ВЕСЕЛА ЗАНЗІБАРІЯ

I. Хто такі занзібарці

Цей випадок —
всім повчальний —
стався десь у Занзібарії.
Де ж земля ця незвичайна,
ця чудова Занзібарія?

У країні загадковій,
на землі, мов сон, казковій.
Там, де взимку,
наче літом,
все буяє пишним цвітом.
Там дощі безперестанку
ллють із вечора до ранку.

А коли дощу немає,
день погожий настає,
занзібарці скрізь гуляють,—
там ліси і луки є.

Плинуть ріки повноводі,
та мостів немає там.

І при березі в болоті
мов загруз гіпопотам.

Рот у нього широчезний,
як розкриє — хоч тікай,

поросся у ньому щезне,
навіть сліду не шукай.

Тільки смак гіпопотама
тут, одначе, кожен знає:

поросят він не вживає,
а пасеться на галяві,

де прослались буйні трави.

Ще бізон пасеться з ним,
завжди ходить мовчазним.
Луг трави хорошої
він за день викошує.
Цілий день на пасовищі,
та не став нітрохи вищим.

Там смугаста зебра ходить,
зобреня смугасте водить.

Кенгуру дитя своє
під живіт ховає спритно,
в неї там кишеня є,
заховалось — і не видно.

Є там бистра і ляклива
антилопа вередлива.

Є там слон.
І кожен знає:
він щоразу вишиває
десять відер —
всі до дна,
напивається сповна.
Потім хоботом своїм
робить душ собі і всім.
І хоч він
той душ приймає,
та брудний завжди буває.

Мавпа теж там проживає —
всіх у лісі звеселяє.

II. Хвора мавна

Всім там весело жилося,
смачно їлось і пилося.
Та біда не забарилась,
в Занзібарію з'явилась
і до мавни забрела.
Мавна ввечері стомилась,
вранці хворою була.
Як прокинулася з ночі,
то були печальні очі.
Хвороблива і сумна,
ледь не плакала вона.

Лікар-дятел мить якусь
біля неї клопотався.
Щось послухав. Стрепенувсь.
Лікувати хвору взявся.
— Не хвилюйтесь, прошу вас,
глибше дихайте щораз.
Ви купались надто довго,
та нічого тут страшного.
Цю непрохану простуду
лікувати зараз буду.

Він приклав листок до бука,
дзьобом по листку постукав:
— Ось рецепт.

Моя порада:

Треба листя винограду,
треба взяти вам на ліки
два кокосових горіхи.

І не бігати, не гратись,
а спокійно лікуватись.

Так, як треба,
як годиться.

Лікар той — поважна птиця.

Наказав — та де й подівся.

Де ж кокоси взять?

Де листя?

III. Дружні занзібарці

Кенгуру не гаяв часу,
стриб та стриб —
і тут одразу.
— Дай рецепта. Я дістану.
Скоро легше тобі стане.—
Мчав бігом він через ліс
і рецепт важливий ніс.
Ось і річка,
але ж там —
наче міст, гіпопотам.

Звістка, бачимо, тривожна,
помогти, звичайно, можна.
Тут сказати раз і досить:

— Треба хворій два кокоси.
— Хворій мавпі?
— Так, для неї.
Всі клопочуться за неї.
— Тож давай хутчіш листок,
а щоб раптом не розмок,
то приклей мені на лоб. —
І поплив гіпопотам,
тільки хвиля в берег біла,
та спинить його безсила,
він ріку здолає сам.
А коли на берег став,
то щосили загукав:
— Гей, на поміч — хто бажає,
хто ласкаве серце має. —
Тут бізон з'явивсь, як є,
копитами в землю б'є:
— Хто гукав мене сюди?
Визволить кого з біди?
— Я гукав тебе, мій брате,
треба хворій помагати.

Ось листок — рецепт на ньому,
ти, бізоне, досвід маєш,
тут місця тобі знайомі,
де ростуть три пальми — знаєш.
Хворій мавпі треба ліків:
два кокосових горіхи.

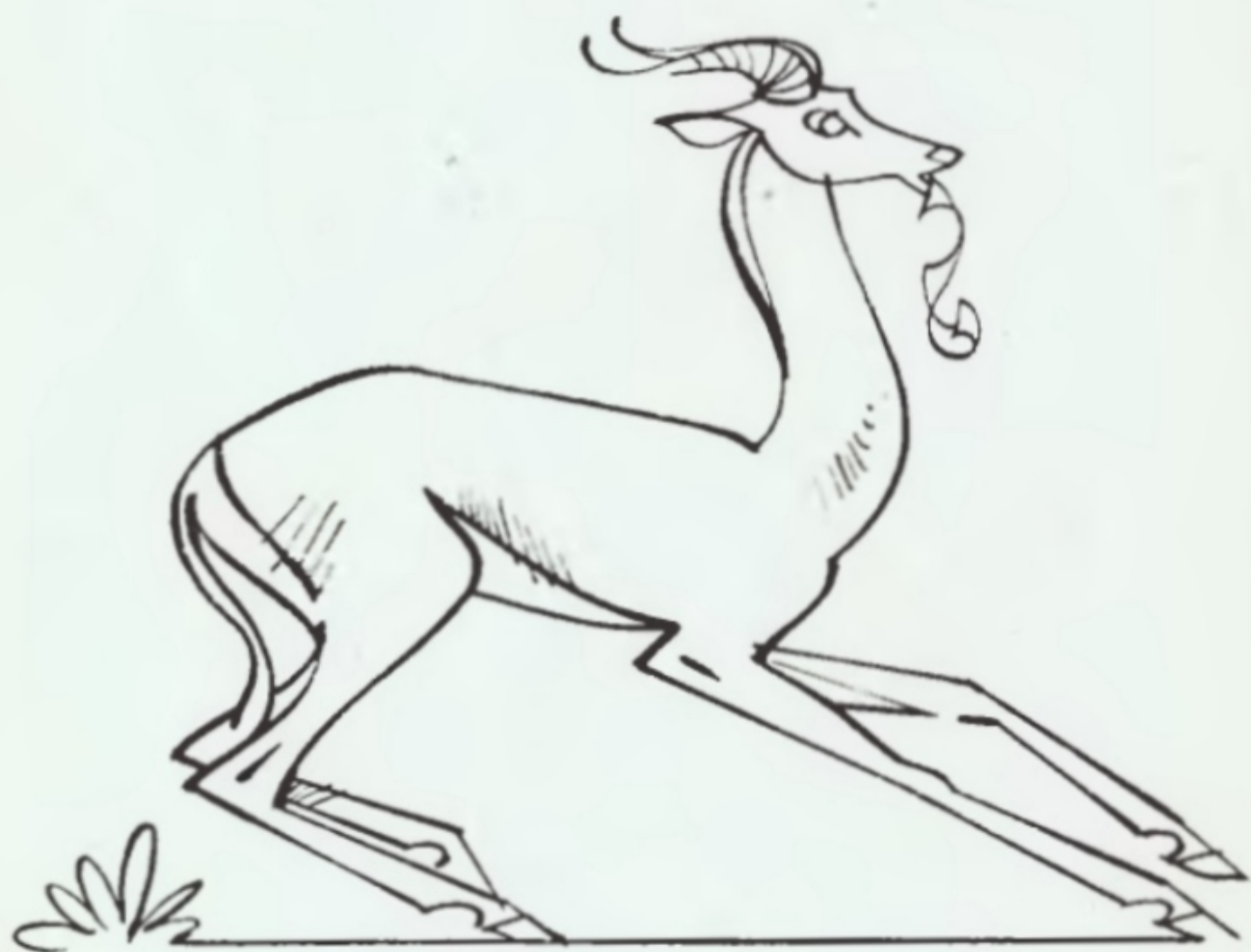
— Знаю мавпу — сміх її
люблять у моїй сім'ї.
Тож чіпляй листка на ріг,—
І, не гаючись, побіг.

Наче вітер, мчав бізон,
з-під копит летів пісок.
І дістався б — має сили,
тільки гори крем'яні
шлях йому перешинили —
дужі велети земні.
Заревів сердито він,
і відлуння, наче дзвін,

покотилося в долину,
обізвалося між гір.
І бізона в ту хвилину
чув, напевне, кожен звір.
Не закрив бізон ще й рота,
як прибігла антилопа.

— Му-у-у,— сказав бізон,— біда! —
І луна озвалась: да-а-а.
— Ось рецепт — мерщій бери,
це для мавпи хворої.
Треба їй дістати ліків:
два кокосових горіхи.

Антилопа аж здригнулась,
зробить все вона по змозі.
Та й сама, либонь, незчулась,
як з очей упали сльози.

— Знаю мавпочку я здавна,
це ж моя подружка славна,
що завжди у темнім гаї
наших діток забавляє.

І, залишивши бізона,—
хай собі відпочиває,—
антилопа тут, як вдома,
стежки в горах не шукає,
а з вершини на вершину
прудко скаче без ушину.
Та скінчились крутогори,
ліс почався неозорий.
Антилопі страшно в лісі,
де не чути навіть пісні.
Тут зблизенька чи здалека
жде на тебе небезпека.
І з'явився раптом страх
в антилопиних очах.
Страх той голос подає:
— Озовіться, хто тут є!

Зачекайте.
Хтось іде,
за собою грім веде.
І тріщить довкіл гілля,
аж хитається земля.
А за ним і ліс гуде...
Слон іде.
Слон іде.

— Виручай мене, мій друже,
я вовків боюся дуже.
Безліч їх у цьому лісі —
всі зубаті,
ненависні.
Ось рецепт — мерцій бери,
це для мавпи хворої.
Ти велику силу маєш,
де ростуть три пальми, знаєш.

Слон поволі позіхнув
і повів спокійно мову:

— Я про мавпу не забув,
та згадать приємно знову.
Я колись шукав дорогу,
брів до річки — до води,
та загнав колючку в ногу,
натерпівся ж я біди.
І тоді сміливка-мавпа,
наче лікарка мала,

витагла з ноги колючку, —
здорованю помогла.
Я біди в ту ж мить позбувся,
та подякувать забувся.
Хоч немає в тім вини,
ми забудьки всі — слони.
Скільки сам я мав мороки,
в кожному класі
був п'ять років.
І на ноги школярам
наступав то тут, то там.
Вибачатись — забувався
і в житті таким зостався.
Хоч забудьком змалку був,
та про мавпу не забув.

Тож давай листка.
Хай знає:
слон про неї пам'ятає. —
І пішов у ліс густий,
щоб рецепта донести.

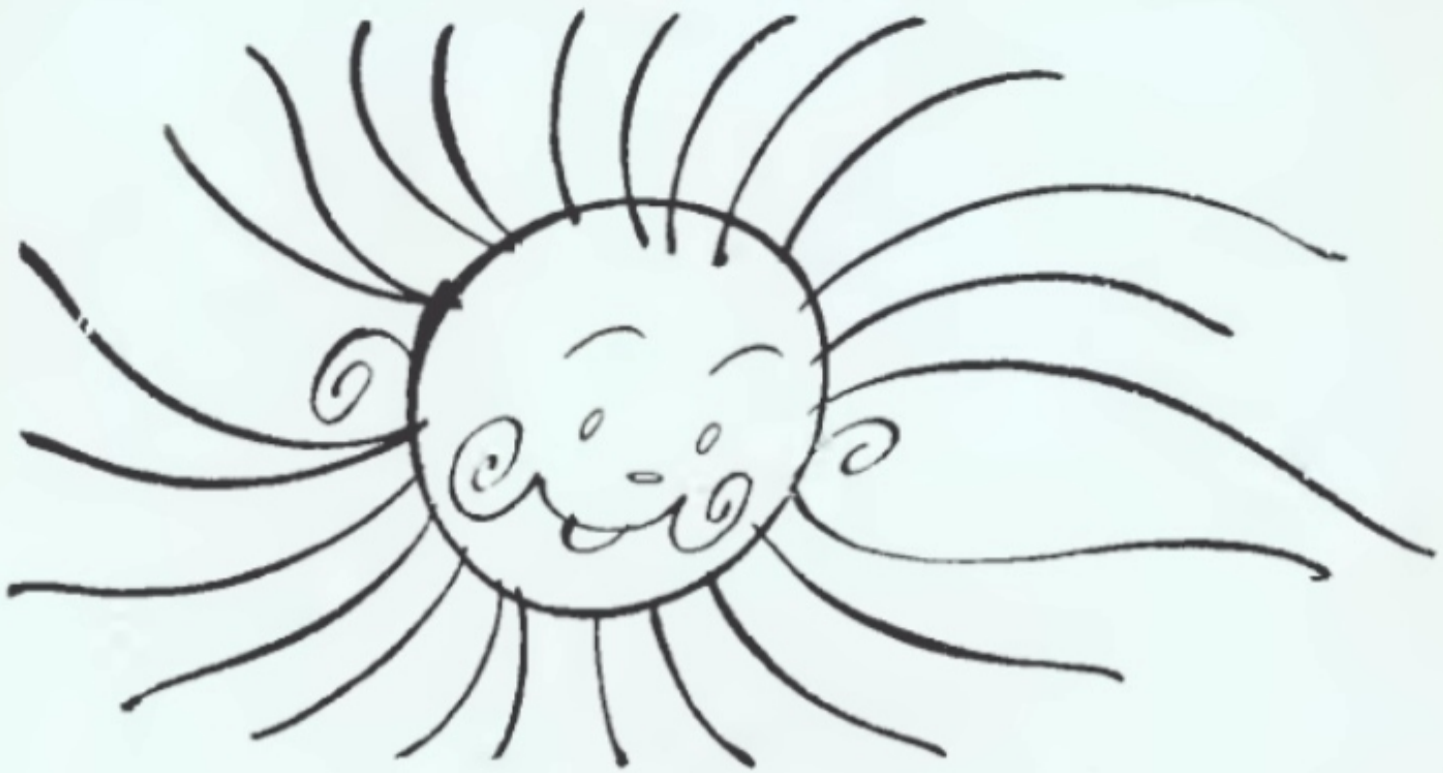
А гієни і вовки
з переляку хто куди —

кинулись в чагарники.
Слон крізь хащі прямував,
бо важливу справу мав.

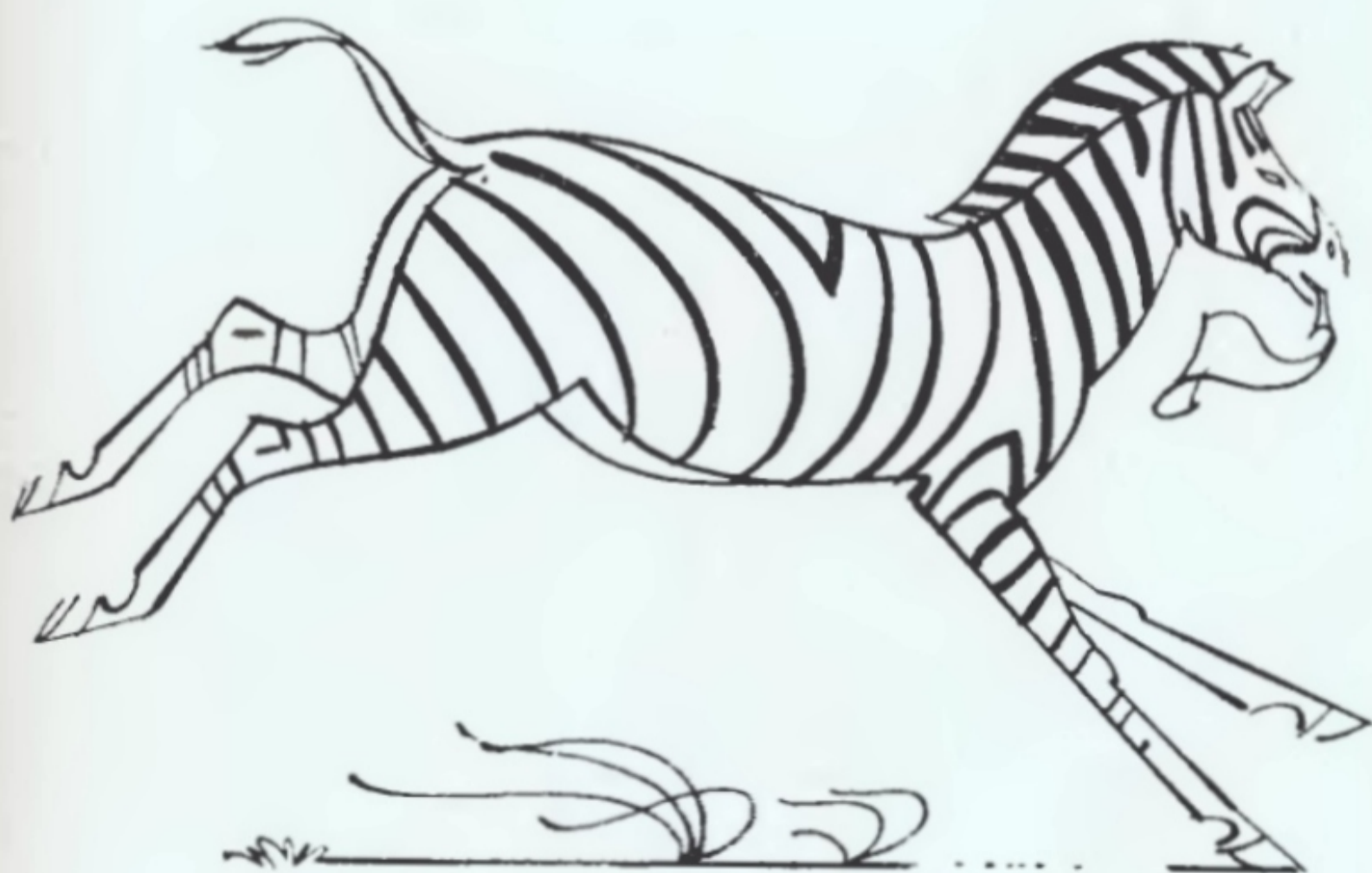
Та скінчився ліс.
Ще крок —
і навкруг лежить пісок.
Сонце палить, припікає,
птиця затінку шукає.
І слонові йти нелегко
по піску в палючу спеку.

Та, на щастя,
тут, як треба,
підбіга смугаста зебра,
що давно слону знайома,
гостювала в нього вдома.
Слон для неї — мов рідня,
ще й питає жартівливо:
— Де ти шиєш це вбрання?
В ньому гарна ти на диво.

Зебра тільки посміхнулась,
скоком-боком повернулась:
— Народилась я такою —
і смугастою, й стрункою.
— Добре, люба.
Тільки нині
є завдапня неодмінне.
Ось листок — мерщій бери,
це для мавпи хворої.
На листку рецепта маєш,
де ростуть три пальми, знаєш.
Треба їй дістати ліків:
два кокосових горіхи.

— Я листок візьму охоче,
всі ми, звірі,— мов брати.
Я готова й серед ночі
хворим чимось допомгти.—
Серед спеки, серед літа
жаром дихала земля...
Зебра мчала, аж копита
заіскрилися здаля.
Ось три пальми височіють,
і на кожній —
на гіллі
золоті горіхи зріють,
та високо од землі.
Тут, під небом ясно-синім,
сам осел сторожував.
Мав кокоси, трохи сіна
і легку роботу мав.

Взяв рецепта,
позіхнув,
довгим вухом стрепенув,
подивився — підпис є,
сторож дозвіл свій дає:
— Що ж, як дятел ліків
просить,
то зривайте два кокоси.

Тільки ж як зірвати їх,
як під небом той горіх?
Коли пальми стрункі
височезні такі!

Тут жирафа підійшла,
шию вгору витягла.
І для діла, не для втіхи,
вмить зірвала два горіхи.

Їй подякувала зебра —
чемно,
лагідно,
як треба:
— Ти мені допомогла.
І хоч ріст високий масш,
та на меншу звірину
звисока не поглядаєш.—
Прудконога, мов стріла,
зебра мчала, як могла,
щоб віддати скоріш горіхи,
бо чекає ж хвора ліків.
Їх легенько слон узяв,
антилопі передав,

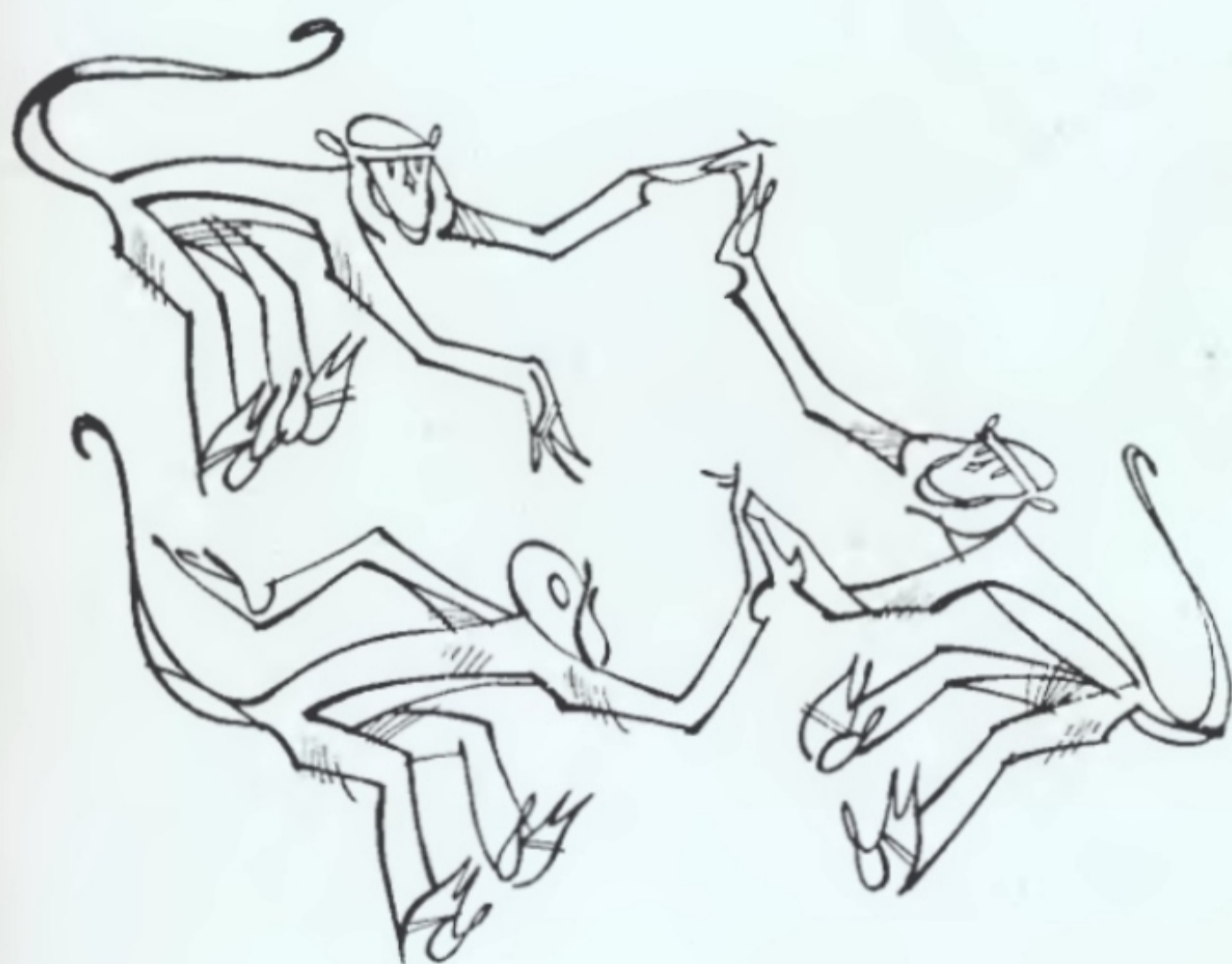
а вона — скоріш бізону,
а бізон — до річки прямо,
щоб віддати гіпопотаму.
А тому наснився сон,
та збудив його бізон:
— Не дрімай, гіпопотаме,
для дрімоти ніч настане.

І поплив гіпопотам,
плеще хвиля тут і там,
аж на берег вибігає.
Кенгуру вже там чекає.
Хутко взявши ті кокоси,
хворій мавпі їх приноситьь.

Скільки часу це тривало?
Кажуть, ніби дуже мало.

Хоч важка була дорога,
та завжди була підмога.
Занзібарці духом дужі,
занзібарці в ділі дружні.
Мавпу всі вони любили,
все дістати їй зуміли.
І тепер вона щаслива,
знов привітна і грайлива.

У казковій тій країні
звірі так живуть і нині.

ГУМОВИЙ КРОКОДИЛ

Дивний сон приснився Лалі:
крокодил, що в ночвах плавав,
що маленьку Лалу бавив,
воду випив та й незчувся,
як за мить надувся.

Сам собі такої
він біди накоїв.
Плаче і бурмоче,
мов сказати хоче:
— Ох, болить...
Ох, болить...

Як тут бути?
Що робить?

Скаче бусол довгоногий
крокодилу на підмогу.
Прискакав та й запитав:
— Як же ти в біду попав?—
Крокодил лише зітхнув:
— Сірника я проковтнув.
Прошу, бусле, допоможи,
та нікому не кажи.—
Бусол каже:— Що ж, зумію,
та не схрумкай мені шию.—
Крокодил заплакав:— Ні-і!
Дуже боляче мені.
Невеличкий той сірник
десь у мене в горлі зник.

Сірничок малий, одначе
крокодил і стогне, й плаче,—

налилося в ночви сліз,
сам він мало не розкис.

Окуляри бусол взяв,
трохи в горлі пошукав
і: «На поміч!» — загукав.

Тут з'явився півень вмить,
набундючився, кричить:
— Наче трактор, сам я дужий,
нумо, вдвох берімось, друже! —
Тягнуть сірника удвох.
Крокодил же: ох та ох.
Ще гукнули порося,
що в ріці купалося.
Разом знов тягти взялись,
а сірник ще глибше вліз.

І тоді верблюд горбатий
теж придибав помагати.
Дружно тягнуть, невгавають,
сірника, як можуть, лають:
— Ти поганий сірничина,
ти нікчема-сірячина.

А сірник — ні так ні с'як,
мов назавжди там заляк.
Ту розмову слон почув —
і на поміч теж прибув.
З усіма зустрівся там

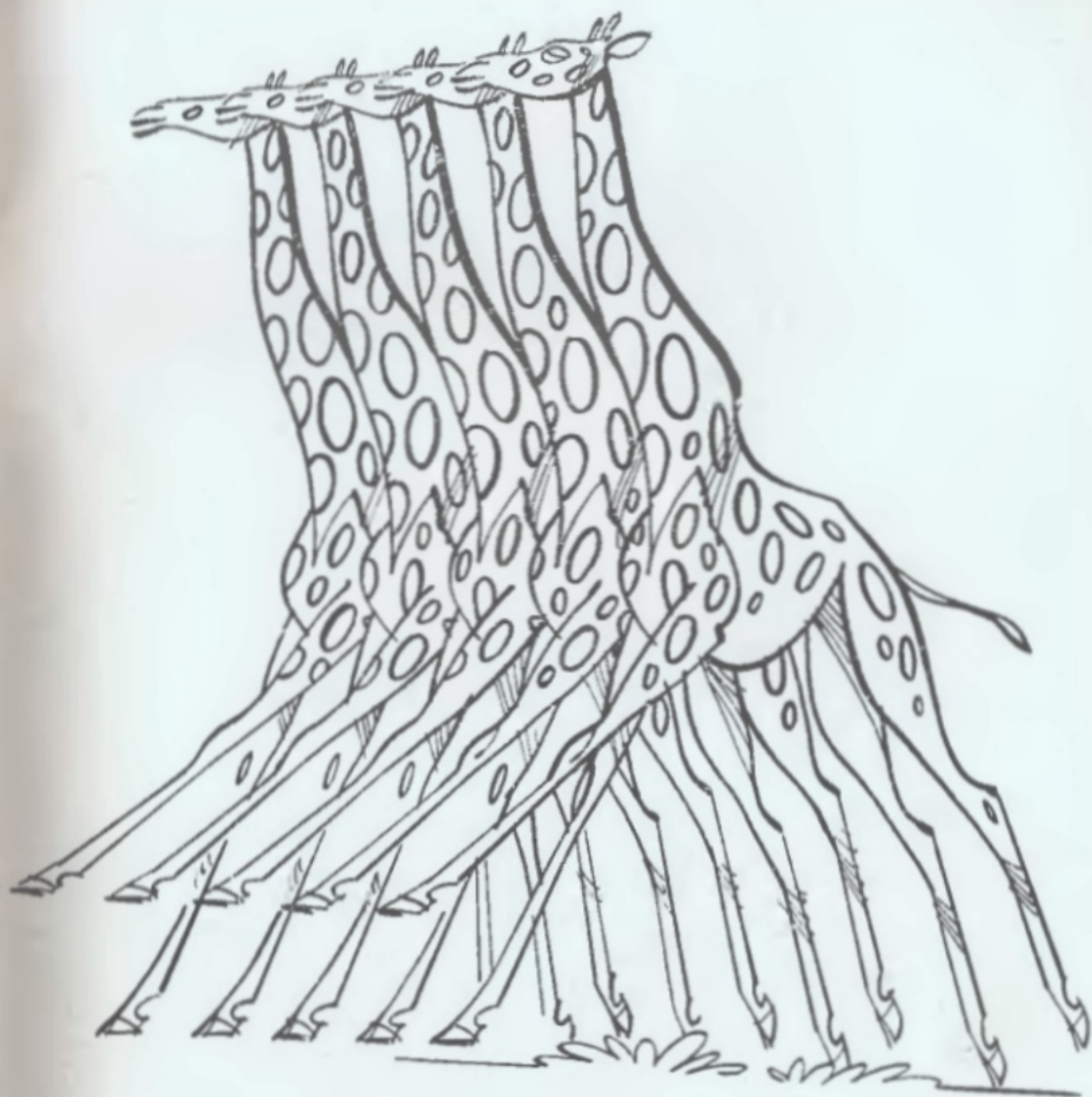

велетень-гіпопотам.
П'ять жираф стояли в ряд,
що прийшли, мов на парад.
Мавпа, вчувши новину,
прискакала в мить одну.
Йшла поважна ведмедиця —
нечупара довголиця.
А коза за нею вслід —
всюди є козиний рід.
І почулося нараз:
— Ме, важка робота в вас.

І ропуха — сіра жаба
теж вхопилась,
тільки ззаду,
щоб від бусла трохи далі,
бо, як жабу той стрічає,—
апетит у нього грає.
От за бусловим наказом
всі взялися:
— Тягнем разом!

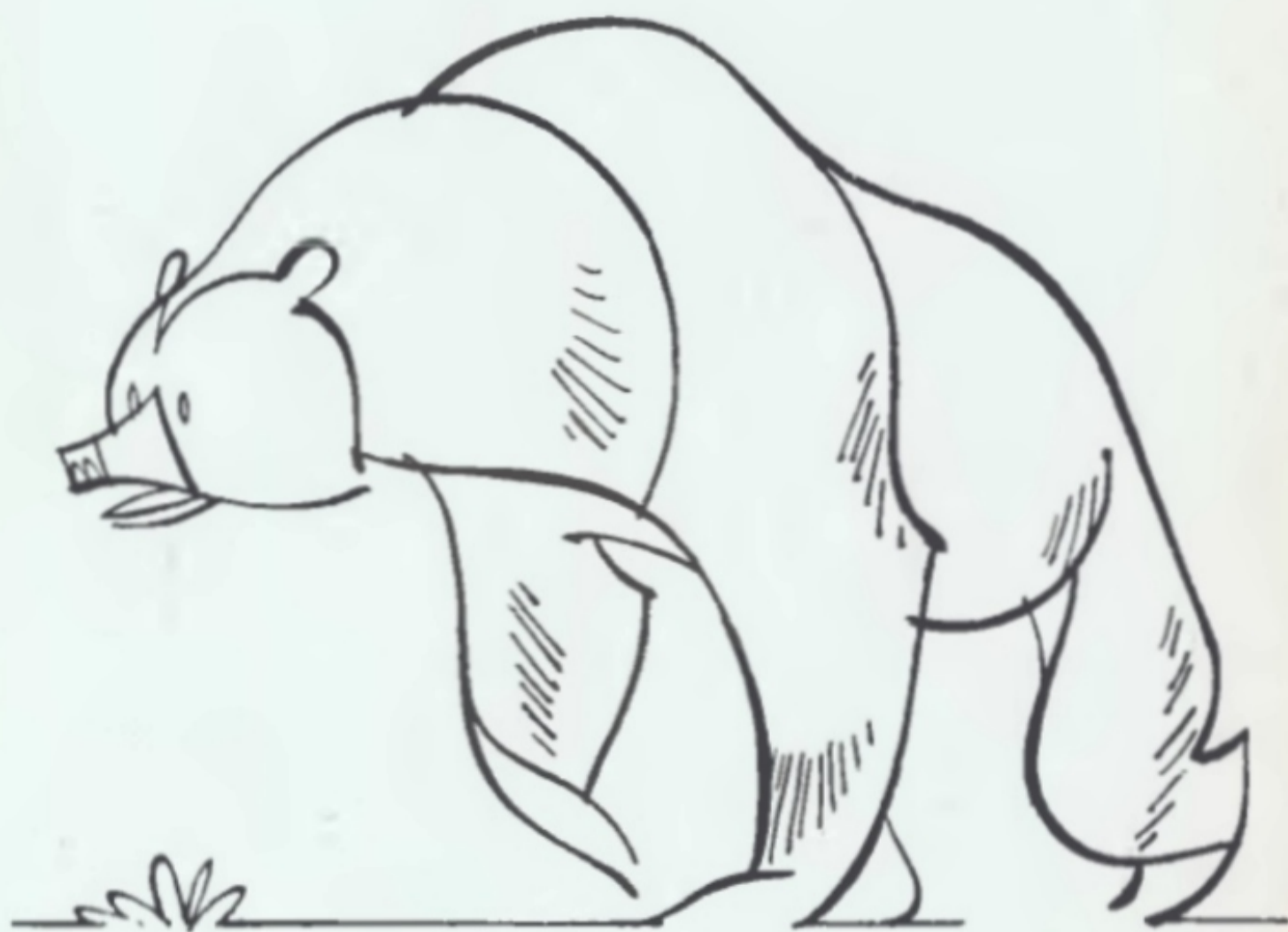

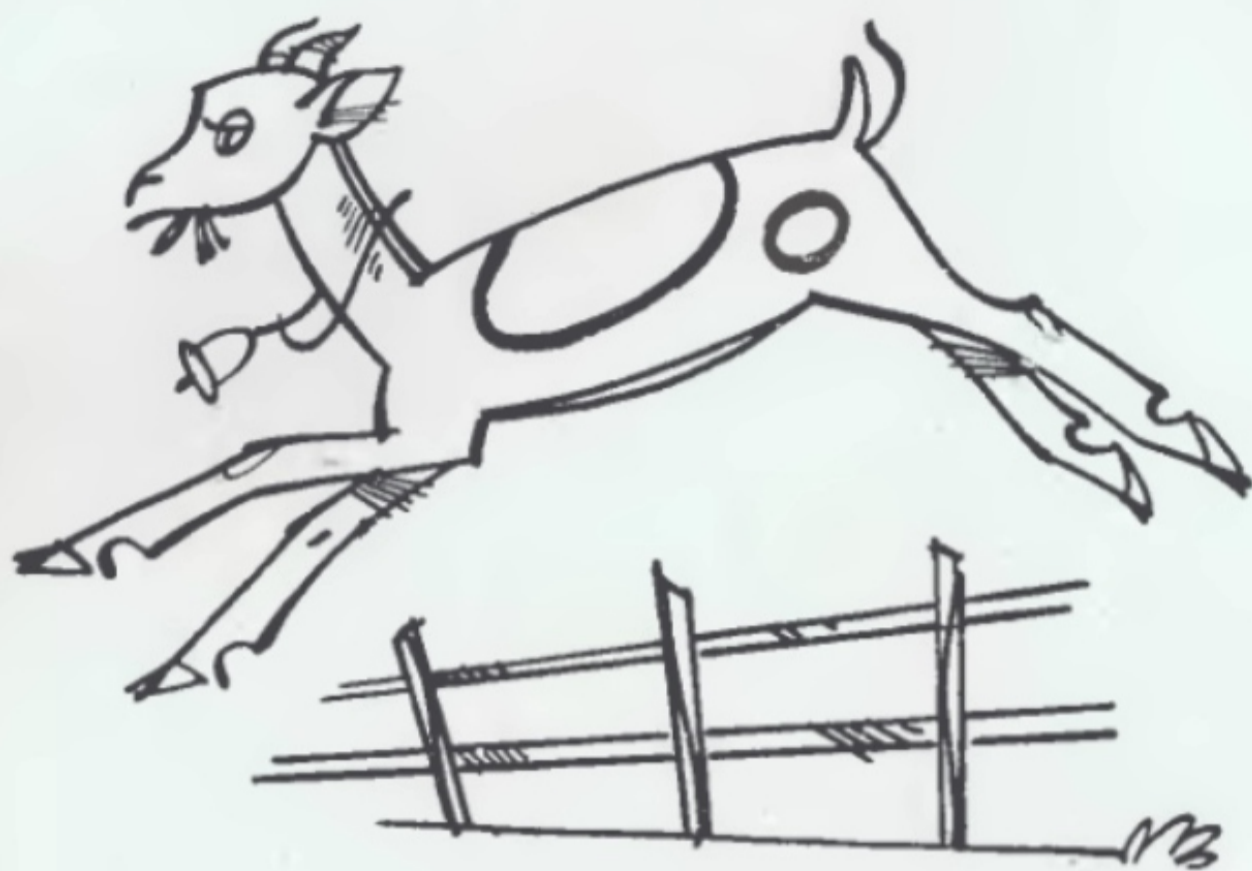
Помагали, як уміли,
працювали всі щосили,
та найбільше, мабуть, жаба —
від такої праці-муки
заболіли в неї руки.

Тут розумниця коза
в ведмедиці запитала:
— Де ж подівся той сірник,
що з ним сталось?

Потім кожен став питати:
ведмедиця — в мавпи,
мавпа — у жирафи.
Від жирафи до жирафи,
наче справжня телеграма,
запитання те дійшло
до гіпопотама.

А від того — до слона
телеграма-дивина.
Телеграму взяв верблюд,
що з дитинства любить труд,
і негайно по порядку
запитав у поросятка.
Порося спитало в півня,
півень бусла запитав,—

відповісти час настав:
де ж той сірничок пропав?
Бусол клацнув
дзьобом двічі
і признався всім у вічі:
— Окуляри з носа впали,
а без них я мов осліп,
потемнів для мене світ —

от що значать окуляри.
Та коли надів їх знов —
сірника вже не знайшов.

Крокодиле!
Друже милий!
Ми гуртом сюди прийшли —
і біду цю відвели.
Смачно їж і не зітхай,
сірників лиш не ковтай!

З М І С Т

Майстер-певдаха. <i>Переклав Михайло Стельмах</i>	3
Казка про життя зеренце. <i>Переклав Микола Сингаївський</i>	9
Весела Запзібарія. <i>Переклав Микола Сингаївський</i>	15
Гумовий крокодил. <i>Переклав Микола Сингаївський</i>	37

Антонов Николай

ВЕСЁЛАЯ ЗАНЗИБАРЯ

Поэмы. (На украинском языке)

Для младшего и среднего
школьного возраста

Переводы с болгарского

Михаила Афанасьевича Стельмаха
и Николая Федоровича Сынгаивского

Рисунки Юрия Ефимовича Желудева

Редактор О. М. Мокровольський. Ху-

дожній редактор В. С. Крюков. Техніч-

ний редактор Ф. Н. Резник. Коректор

Л. К. Скрипченко. Здано на виробни-

цтво 12. VII. 75 р. Підписано до друку

4. IX. 75 р. Формат 84×108^{1/32}. Папір № 2.

Фіз. друк. арк. 1,5. Обл.-вид. арк. 2,22.

Умовн. друк. арк. 2,52. Тираж 48 000.

Зам. 948. Ціна 13 коп. Видавництво «Ве-

селка», Київ, Басейна, 1/2. Книжкова

фабрика «Атлас» республіканського ви-

робничого об'єднання «Поліграфкнига»

Держкомвидаву УРСР. Львів, Зелена, 20.

13 коп.

